

Summary.

Problem. *The economic security of the agricultural sector is a key element of economic security and belongs to the strategically important components of national security. At present, the agricultural sectors there are substantial transformations that caused Ukraine's accession to the WTO. This changes the role of economic security and correction techniques is its software. For this particular urgency is the issue of effective use of assessment of the economy of the agricultural sector, identifying internal and external threats and to develop mechanisms to neutralize them.*

Results. *Studies have shown that according to the trends that occur in modern socio-economic system of Ukraine in the context of security, economic security serves as a state in which the economic system is able to create material and financial resources, as well as creating conditions for economic growth. The mechanism of economic security strategy of the agricultural sector should take into account that Ukraine's accession to the WTO, causing a transition in the approach to regulation: Regulation of hard - to reliance on market forces. Therefore, the main mechanism for implementing the strategy of economic security of the agricultural sector is to create conditions in which the region's agricultural sector can develop sustainable, cost-effective way of ensuring a high level of environmental and technological safety and compliance with social and labor standards of the rural population.*

The real mechanism for enforcement of economic security strategy of the agricultural sector is to monitor economic security, which is represented as a system, including the relationship of the basic processes and functions of government, scientific, methodological and information support activities.

Conclusions. *To ensure economic security policy areas of public administration development of the agricultural sector should be: providing conditions for production entities in order to increase production of agricultural products according to the needs of the population of Ukraine and world market regulation affordability of food to the consumer, the indicators food quality. Also, the real mechanism of control over the implementation of the state policy in the sphere of economic security agricultural sector has become an organizational system for monitoring economic security.*

УДК 338.43.009.12:636.2.002.6

Загребельна І. Л., аспірант
Полтавська державна аграрна академія

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА

Анотація. У статті проаналізовано основні чинники конкурентоспроможності продукції скотарства з точки зору споживачів та виробників продукції. Досліджено якість продукції скотарства, собівартість та рівень цінової конкурентоспроможності.

Ключові слова: товаровиробник, споживач, якість, цінова конкурентоспроможність, ціна реалізації.

Постановка проблеми: Сучасні умови розвитку характеризуються поглибленням інтеграційних процесів, лібералізацією умов торгівлі сільськогосподарськими товарами, орієнтацією на зовнішні ринки, а також

підвищеною увагою до якості продукції. Проблема конкурентоспроможності посідає одне з провідних місць в економічному аналізі різних суб'єктів господарської діяльності, що пояснюється об'єктивним посиленням міжнародної та внутрішньої конкуренції. У цьому контексті особливої уваги вимагає вирішення проблеми забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, зокрема продукції скотарства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблема забезпечення конкурентоспроможності продукції сільського господарства знайшли відображення в роботах В.Г. Андрійчука, В.П. Долинського, С.М. Кваші, М.Й. Маліка, Л.Д. Павловської, П.Т. Саблука, О.О. Школьного, О.М. Шпичака та ін. Водночас залишаються недостатньо вивченими на сьогодні конкурентоспроможність продукції скотарства.

Мета статті є визначення особливостей конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення.

Виклад основного матеріалу: В ринкових умовах споживачі та виробники продукції мають протилежні інтереси. Перші намагаються здобути максимальну вигоду від продукції, другі максимальний прибуток. Категорія конкурентоспроможності продукції поєднує ці дві протилежні позиції. Продукція є конкурентоздатна тоді, коли вона одночасно найбільше відповідає побажанням споживачів, порівняно із аналогами конкурентів, та забезпечує прибуток самому виробнику.

Конкурентоспроможність продукції скотарства з точки зору споживачів визначається якістю та рівнем цін на молоко та м'ясо великої рогатої худоби, а для виробників рівнем витрат та ціновою конкурентоспроможністю продукції.

В аграрному секторі вироблена продукція є першочерговим показником оцінки її конкурентоспроможності. Враховуючи специфіку сільського господарства, забезпечити конкурентоспроможність продукції скотарства за якістю можна насамперед завдяки дотриманню вимог технології її виробництва. Проаналізуємо якість молока, що виробляється

сільськогосподарськими підприємствами Полтавської області та реалізується на переробні підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Надходження молока на молокопереробні підприємства Полтавської області від сільськогосподарських підприємств за ґатунком, 2006–2011 рр.

Роки	Над-ход-ження	у тому числі:							
		екстра-класу		I ґатунку		II ґатунку		неґатункового	
		тонн	%	тонн	%	тонн	%	тонн	%
2006	168075	-	-	144861	86,2	21397	12,7	1817	1,1
2007	158474	-	-	140651	88,8	16852	10,6	971	0,6
2008	178382	-	-	152332	85,4	24604	13,8	1446	0,8
2009	176713	762	0,4	159918	90,5	15802	8,9	231	0,1
2010	141539	7569	5,3	128433	90,7	5172	3,7	365	0,3
2011	172181	5605	3,3	162685	94,5	3586	2,1	305	0,2

Джерело: дані Головного управління статистики у Полтавській області, власні розрахунки [2]

Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що найбільшу питому вагу в структурі займає молоко першого ґатунку, яке становить більше 94 %, найменшу питому вагу становить неґатункове молоко, яке складає 0,2 %. Молоко екстра-класу почало надходити на переробні підприємства з 2009 року, а найбільша його частка в структурі була в 2010 році і становила 5,3 %. В цілому можемо спостерігати підвищення якості молока, що виробляється сільськогосподарськими підприємствами та реалізується на переробні підприємства.

Від господарств населення в 2011 році на переробні підприємства надійшло 186,8 тис. т. Відповідно найбільшу питому вагу займає молоко II класу, яке становить 186,5 тис. т та неґатункове молоко 0,2 тис. т. Така низька якість молока пов'язана з примітивними умовами утримання худоби. Така сировина відповідно і оплачується. При дрібнотоварному виробництві та ручній праці ціна на дану продукцію не виправдовує праці селянина.

Рівень цін на молоко також залежить від його якості. За якісну продукцію встановлено надбавки: за молоко вищого ґатунку – надбавка становить 15% до закупівельної ціни молока першого ґатунку [3, с. 161]. За термостійке молоко

надбавка складає 5% до закупівельної ціни на молоко вищого і першого гатунку. Разом з тим на молоко II гатунку встановлена знижка 10%, а негатурне молоко закуповується підприємствами за цінами домовленості. Тому молоко здавачі повинні вимагати у заготівельника дані про показники якості, адже від цього залежить ціна на молоко. При закупівлі молока без визначення його якісних показників передбачено прийом сировини від товаровиробників другим гатунком, а це на 10 % менше від молока першого гатунку з врахуванням фактичної масової частки жиру та білка.

Відповідно до чинного законодавства закупівельні ціни на тваринницьку продукцію формуються у вільному режимі, тобто визначаються суб'єктами господарювання (продавець-покупець) самостійно, за згодою сторін [1, с. 110]. Аналіз рівня цін на продукцію скотарства відображений на рисунку 1.

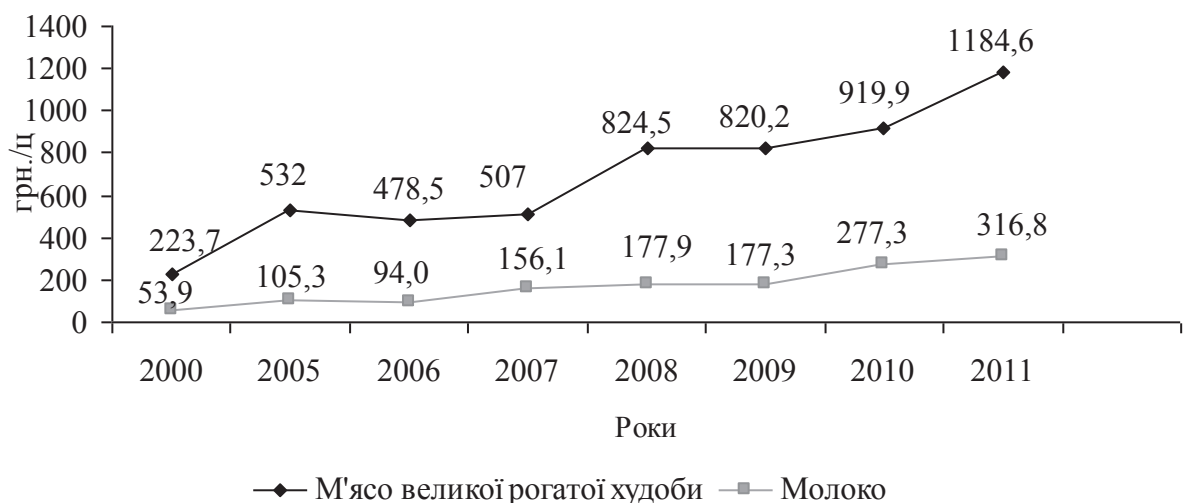

Рис. 1. Динаміка ціни реалізації продукції скотарства в сільськогосподарськими підприємствами Полтавській області, грн./ц

Ціна реалізації м'яса великої рогатої худоби має нестабільний характер, однак в цілому спостерігається динаміка до її зростання. Зокрема, середня ціна реалізації в 2011 році становила 1184,6 грн/ц проти 223,7 грн/ц в 2000 році. Однак таке підвищення ціни на продукцію не покриває затрати на корми та іншу продукцію необхідну для виробництва.

Щодо молока, то найвищий рівень цін на дану продукцію спостерігається в 2010 році і становить 3172,7 грн./т, що на 234 грн. вище ніж в середньому по Україні. Значний вплив на підвищення реалізаційної ціни молока здійснює як дефіцит сировини, так і конкуренція на ринку посередницьких структур.

Рівень цін на будь-яку продукцію встановлюється з урахуванням витрат виробництва, тому рівень собівартості є основним ціноутворюючим чинником в діяльності виробників (табл. 2). Крім того, ринкова ціна залежить не лише від попиту, але і від пропозиції – його об'єму та асортименту продукції.

Таблиця 2

Собівартість 1 ц продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області, 2000 – 2011 рр.

Продукція	Роки							
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
М'ясо великої рогатої худоби	326,0	681,8	738,6	850,3	1001,9	1157,0	1374,0	1707,5
Молоко	53,0	87,3	94,1	120,6	167,3	166,0	214,8	246,3

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Полтавській області [4]

Аналіз даних таблиці 2 свідчить про підвищення рівня собівартості продукції скотарства протягом досліджуваного періоду. Зокрема, собівартість м'яса великої рогатої худоби в 2011 році порівняно з 2000 роком підвищилася в 5,2 рази, а собівартість молока відповідно в 4,6 рази.

Щодо господарств населення, то порахувати собівартість виробництва досить складно, через відсутність обліку кормів та інших затрат на вирощування, але очевидно є те, що собівартість вирощування худоби в господарствах населення буде вищою, ніж у сільгосппідприємствах через довший період відгодівлі, нижчі привіси, вищі затрати на корми.

Рівень ціни реалізації та собівартості продукції визначає цінову конкурентоспроможність продукції як для споживачів, так і для їх виробників. Адже, цінова конкуренція проявляється в намаганні товаровиробників використати ціну як важіль утримання і зміцнення своєї позиції на ринку.

Цінова конкурентоспроможність продукції (рис. 2.) дозволяє зрозуміти товаровиробнику продукції ступінь можливого зниження ціни на свій товар порівняно з ринковою ціною, за якою забезпечується беззбитковість його виробництва.

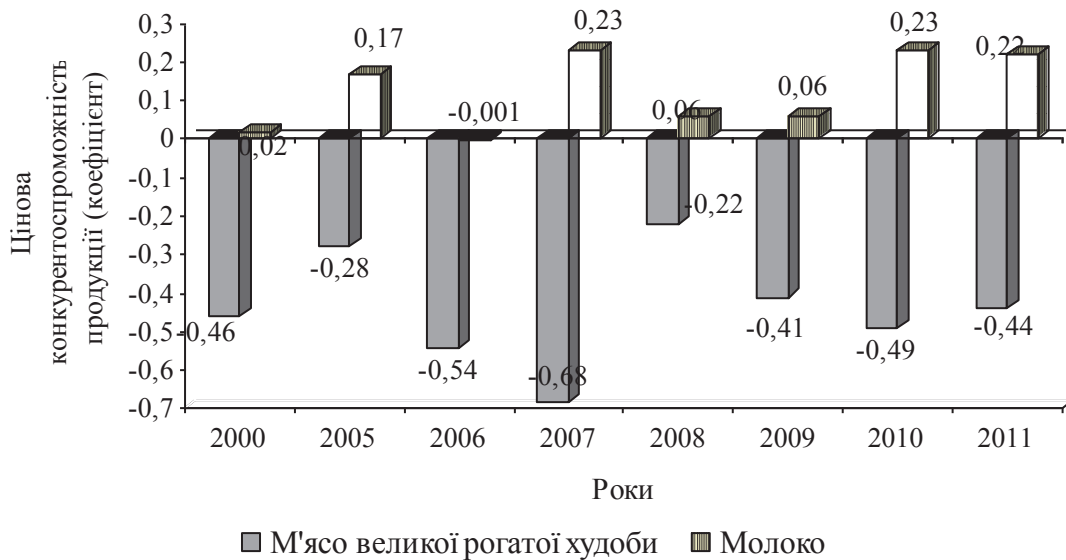

Рис. 2. Динаміка цінової конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області, 2000 – 2011 рр.

Аналіз даних рисунку 2. свідчить про негативну динаміку цінової конкурентоспроможності продукції скотарства в Полтавській області. Зокрема, від'ємні коефіцієнти цінової конкурентоспроможності м'яса великої рогатої худоби свідчать про збитковість виробництва даного виду продукції та неможливість зниження цін. Цінова конкурентоспроможність молока в 2011 році зросла порівняно з 2000 роком у 11 разів, що означає, що сільськогосподарські підприємства Полтавської області для завоювання ринку збуту мають економічну можливість знизити ціну на молоко проти рівня ринкової ціни на 22 % і не зазнавати при цьому збитків.

Отже, показник ступеня цінової конкурентоспроможності продукції скотарства є прямим відображенням рівня ефективності його виробництва. Вище проведений аналіз доцільно здійснювати з позиції виявлення і кількісної оцінки основоположних агрегованих чинників, що формують цінову конкурентоспроможність продукції. Існує два таких чинники: ціна реалізації і

собівартість 1 ц продукції. Для кількісного визначення впливу цих чинників на даний метод доцільно скористатися індексним методом (табл. 3).

Таблиця 3

Кількісна оцінка основних чинників цінової конкурентоспроможності продукції скотарства

Продукція	Вплив на цінову конкурентоспроможність		Загальний індекс цінової конкурентоспроможності
	ціни реалізації	собівартості продукції	
М'ясо великої рогатої худоби	-0,898	2,719	-2,442
Молоко	0,206	-0,735	-0,151

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Полтавській області [4]

Перший частковий індекс фіксує вплив на цінову конкурентоспроможність ціни продажу, а другий – повної собівартості продукції. Тому, відмітимо негативну ситуацію цінової конкурентоспроможності як для м'яса великої рогатої худоби так і для молока, про що свідчить значення загального індексу цінової конкурентоспроможності, адже абсолютний вплив на зміну цінової конкурентоспроможності здійснює собівартість продукції.

Отже, одним із найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції є її цінова перевага, для забезпечення якої собівартість як базова величина ціни повинна формуватися за низько витратним принципом. Також сільськогосподарська продукція має низький клас якості, внаслідок чого ціни на неї суттєво знижуються. Тому поліпшення якості є важливим для підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства та ціни на неї.

Висновки: Проведені дослідження основних чинників конкурентоспроможності продукції скотарства, свідчить про низький її рівень, як в сільськогосподарських підприємствах, так і господарствах населення. Адже ціна реалізації продукції не покриває витрати на виробництво продукції, оскільки продукція нижчої якості реалізується дешевше. Тому, для підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства досить доцільним є підвищення

якості продукції за рахунок, удосконалення кормового раціону годівлі великої рогатої худоби, дотримання санітарних норм та забезпечення ветеринарного нагляду за тваринами.

Література.

1. Свиноус І.В. Переваги і недоліки державної підтримки виробництва молока на великотоварних сільськогосподарських підприємствах / І.В. Свиноус // Формування ринкових відносин в Україні . – 2011. – № 5. – С. 109-112.
2. Сільське господарство області у 2011 році. Статистичний збірник. / За ред. Л.М. Безхлібняка. – Полтава. – 2012. – 270 с.
3. Сокольська Т.В. Взаємозалежність якості та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / Т.В. Сокольська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 1 – С. 160-164.
4. Статистичний бюлетень за 2011 рік / Л.В. Явтушенко. – Полтава. – 2012. – 96 с.

Annotation

Problem. Current conditions characterized by a deepening of the integration process, liberalization of trade in agricultural products, focus on foreign markets as well as increased attention to product quality. The problem of competitiveness is one of the leading places in the economic analysis of various business entities, because of the objective increase in international and domestic competition. In this context, particular attention needs to solve the problem of improving the competitiveness of agricultural products, including livestock production.

Results. The competitiveness of livestock products from the point of view of consumers on the quality and prices of milk and meat cattle, and producers-cost and price competitiveness. In the agricultural sector outputs is the primary indicator for assessing its competitiveness. Given the specificity of agriculture, livestock ensure competitiveness in quality can be primarily due observance of the requirements of production technology.

Conclusions. Studies major factors of competitiveness of production livestock, it indicates a low level as in agricultural enterprises and farms. After sales price does not cover the cost of production because of lower quality products sold cheaper. Therefore, to improve the competitiveness of livestock is quite appropriate to improve product quality through, improving feed intake feeding cattle, compliance with health standards and providing veterinary inspection of the animals.